

## נאום יאיר לפיד בפורום בר-אילן – 20/10/2015

בוקר טוב,

אני שמח לחזור לכאן לאוניברסיטה. ביליתי כאן שנתיים מעשירות ומרחיבות דעת, שהוסיפו לי לא מעט. אני רוצה להודות לנשיא האוניברסיטה, פרופ' דניאל הרשקוביץ. לאלני יונס, יו"ר אגודת ידידי בר אילן. לפורום בכירי המשק הנמצאים כאן היום על התרומה שלהם למדינה ולכלכלה הישראלית.

הנושא של הנאום שלי היום הוא החזון המדיני – והתוכנית המדינית – שאותם אנחנו מציעים לציבור הישראלי, אבל אי אפשר להתייחס לתחום המדיני בלי להתייחס להסכם שנחתם לאחרונה עם איראן ולתהליך הכושל והבעייתי שהוביל אליו.

הימים האלה, שבין ראש השנה ליום הכיפורים, הם לפי המסורת היהודית ימים של חשבון נפש. בישראל, להבדיל ממדינות אחרות, חשבון הנפש הלאומי והפרטי לא יכולים להיפרד. בתלמוד בבלי, במסכת קידושין, כתוב, "לעולם יראה אדם את עצמו ואת העולם כולו כאילו חציו חייב וחציו זכאי." שזו דרכו של התלמוד להגיד לנו שההתנהגות הפרטית שלנו משפיעה גם על הכלל ועל גורלו. האדם והעולם תמיד הולכים יחד. והשנה ישראל צריכה לעשות חשבון נפש על הנזקים שהיא גרמה לעצמה. והנזק הראשון והמשמעותי ברשימה הוא הכשלון של ראש הממשלה נתניהו במאבקו נגד הסכם הגרעין עם איראן.

נתניהו צדק לגמרי בכך שנאבק בהסכם הזה, מדובר בהסכם רע ובעייתי, והוא הופך את איראן לשחקן מרכזי – ומה שיותר גרוע, לשחקן לגיטימי – במזרח התיכון. אבל נתניהו כשל לגמרי בדרך בה ניהל את המאבק.

כי מה שקרה בחודשים האחרונים הוא שבמקום שהבית הלבן, מחלקת המדינה והקונגרס האמריקאי – רפובליקנים ודמוקרטים כאחד – יסייעו לישראל במאבק לשיפור ההסכם, נתניהו נכנס לפוליטיקה האמריקאית ביהירות וברגל גסה. ופגע באינטרסים הישראליים. הוא לא קרא נכון את המפה של אמריקה החדשה שהשתנתה מאוד בעשור האחרון, הפך את הממשל לאויב, הפך את המפלגה הדמוקרטית לאויב, והפך את ממשלת ישראל לגרורה של המפלגה הרפובליקנית. הוא יצר עימות חזיתי עם הממשל בדיוק ברגע שבו היינו הכי זקוקים לממשל. התוצאה היא כשלון לרוחב כל החזית. איש לא לוקח ברצינות – ואני אומר את זה בעדינות – את הטענה של נתניהו שהוא חיפש רק "נצחון מוסרי". במשך חודשים הוא ואנשיו אמרו לכל מי שהיה מוכן לשמוע שהוא יודע איך לנצח את הנשיא בקונגרס ואז הוא הפסיד בקונגרס הפסד מוחץ. זה לא היה הפסד בנקודות, זה היה הפסד בנוק-אאוט.

לא היה אפילו צורך ב-וטו נשיאותי, כמה מטובי ידידינו בקונגרס הצביעו בעד ההסכם, לא נשמעה עמדתה של מערכת הבטחון הישראלית בסוגיית הפיקוח, אין מילה אחת על מעורבות איראן במימון וארגון הטרור בכל האזור, אף אחד לא מדבר על הקריאה האיראנית להשמדת ישראל.

להתערב בבחירות בארצות הברית, להשמיץ את הנשיא ואת מזכיר המדינה בהדלפות אנונימיות ולא כל כך אנונימיות, אלו מעשים שגורמים נזק למדינת ישראל.

לנסוע לנאום בקונגרס מאחורי גבו של הנשיא, בחסות המפלגה היריבה, רק מפני שיש לך בחירות בישראל, זה כבר מעשה של חוסר אחריות לאומי.

האם אתם יכולים לתאר לעצמכם מצב שהנשיא אובמה היה צץ יום אחד לנאום בכנסת ישראל, מופיע פתאום על הדוכן בלי לתאם את זה עם נתניהו, ואז נושא נאום במליאה שבו הוא קורא לח"כים להצביע נגד נתניהו והמדיניות שלו. הרי המדינה היתה מתפוצצת, ובצדק גמור. אחר כך מתפלאים שהנשיא ומזכיר המדינה חתמו על ההסכם בלי לשמוע את ההסתייגויות של נתניהו? מה פתאום שהם יקשיבו לו כשהוא חותר תחתם אצלם בבית?

אני לא בטוח שאזרחי מדינת ישראל קלטו כבר את היקף הנזק שגרמה ההתנהגות של נתניהו, לא רק על ההסכם, אלא גם בהשלכות הרוחב שלו. לא במקרה הוא ושלוחיו עושים הכל כדי למנוע את חקירת הכשלון הזה בוועדת החוץ והבטחון. בואו לא נקל ראש בעימות הזה. עוד בהיותי בקבינט הבטחוני הייתי הראשון שהתריע – גם פומבית – על כך שנתניהו מוביל אותנו למשבר מיותר ומסוכן מול הממשל.

המשבר הזה הוא לא זמני. הוא לא ייגמר ביום שהנשיא אובמה יעזוב את הבית הלבן. זה עימות שמשליך על הממשל כולו, כולל הממסד הבטחוני האמריקאי, הוא קורע ומפצל את יהדות אמריקה, החליש באופן משמעותי את איפא"ק, השדולה הפרו ישראלית בווינגטון, ומה שהכי חמור, העולם הערבי מודע לו מאוד. הערבים רואים את זה. היחסים המיוחדים שלנו עם ארצות הברית היו תמיד חלק מההרתעה הבטחונית הישראלית מול גורמים עוינים במדינות ערב. והעימות מולם פגע ופוגע בהרתעה שלנו.

למה? מפני שלראשונה ברור להם שכיפת הברזל המדינית וכיפת הברזל הבטחונית האמריקאית כבר לא עומדות לרשותנו באופן אוטומטי.

אפשר לעשות את זה אחרת. צריך לעשות את זה אחרת. במקום שש מדינות ינהלו את המשא ומתן מול האיראנים, יכולנו להיות המדינה השביעית ולהגן על האינטרסים הישראלים בתוך המשא ומתן.

התביעות המוצדקות שלנו יכולות היו להיות על השולחן. מנהיג אחראי, ראש ממשלה אחראי שבאמת דואג לחוסן הלאומי שלנו, היה פועל אחרת לגמרי. קודם כל הוא היה מרים טלפון למלך סעודיה, המלך סלמאן, מיד אחרי הסכם הביניים בלוזאן, לתיאום עמדות איתו ועם מדינות המפרץ שחוששות לא פחות מאתנו מהתחזקות איראן.

אחרי שהוא היה סוגר תיאום מול הסעודים, הוא היה נוסע לבית הלבן ויושב עם הנשיא, ואומר שם את הדברים הבאים: "אני נגד ההסכם, יש לי זכות מלאה לבטא את עמדתה של ישראל נגד ההסכם, אבל בואו נקבע כללי משחק. בואו נגדיר מה לגיטימי ומה נחשב בעיניכם התערבות בפוליטיקה שלכם. תנו לנו לבחון את ההסכם לפני שאתם חותמים עליו לא אחרי. בואו נבנה מנגנון שמכניס את המודיעין שלנו לתמונה. בואו נחליט יחד מהי הפרת הסכם שמחייבת החזרת הסנקציות, ומהי הפרת הסכם שמפעילה את האופציה הצבאית. בואו נקיים דיון מקביל על הצרכים הבטחוניים והמדיניים של ישראל בעקבות ההסכם. בואו נראה איזה צעדים אתם רוצים לנקוט אם האיראנים יזרימו כסף ואמצעי לחימה לחיזבאללה ולחמאס. בואו נקבע מראש איזו מיטריה מדינית אתם נותנים לנו במועצת הבטחון של האו"ם. בואו נעבוד כמו שותפים לא כמו יריבים."

במקביל, היינו צריכים להציע להם לבנות יחד דבר שמאוד חסר, שזו איסטרטגיה כוללת, קוהרנטית, מול האיום שאיראן מציגה מעבר לנושא הגרעיני - כמדינה שמנסה לבנות את עצמה באמצעות הטרור כמעצמה איזורית.

זו הדרך שבה מנהיגות אחראית היתה צריכה לגשת לנושא. זה מה שהיה מביא את התוצאה הטובה ביותר בנסיבות הנוכחיות - כי זה מה שגם הממשל האמריקאי רצה. היינו מחלישים את איראן, היינו משפיעים על ההסכם, היינו מטפלים בנושא מעמדת כוח ולא מעמדת חולשה צעקנית, והיינו מחזקים את הברית האיסטרטגית עם ארצות הברית במקום ליצור שבר עם האמריקאים שכל העולם הערבי יכול לראות.

איראן מאיימת על ישראל, אבל היא לא האיום הגדול היחיד, ובוודאי שהיא לא יכולה לשמש כתירוץ לא לעשות כלום. כי מה שנתניהו עשה בנושא האיראני, הוא בעצם חזרה מדויקת על מה שעשה בכל זירה אחרת. כמו תמיד הוא הודיע שהוא מתנגד נחרצות לכל פתרון שהוצע, אבל לא הציע שום פתרון אחר. אז הכל תקוע, ובמזרח התיכון אם אתה לא אז קדימה, אתה זו אחורה: המצב הבטחוני של ישראל מידרדר. המצב המדיני של ישראל מידרדר עוד יותר. שבע שנים נתניהו הוא ראש הממשלה. שבע שנים הוא אומר לנו, "עכשיו זה לא הזמן לעשות מהלכים".

פעם זה הגרעין האיראני, פעם זה האביב הערבי, עוד פעם הגרעין האיראני, ואז יש עוד סבב בעזה, ואז יש בחירות, תמיד יש משהו. תמיד יש סיבה לא לעשות כלום, למשוך רגליים ולברוח מהצורך לקבל החלטות.

ואת כל זה הוא עושה תוך שהוא מוכר לציבור הישראלי שהוא הפוליטיקאי הישראלי היחיד שיש לו מספיק ניסיון כדי להיות ראש ממשלה.

שבע שנים של הידרדרות בטחונית ומדינית זה לא ניסיון, זה כשלון.

נתניהו לא נכשל רק בניהול המערכה מול איראן. נתניהו נכשל בעזה. הוא הבטיח למגר את החמאס, ובפועל החמאס התחזק. ביום שישי ירו קסאמים וגראדים על אשקלון ושדרות. אין אזרח ישראל אחד שלא יודע שזה עניין של כמה חודשים ויהיה עוד סבב לחימה. הטילים בדרך, את המנהרות בונים שוב.

אחרי "צוק איתן" הצעתי, גם בקבינט וגם בדיונים פומביים, ללכת למהלך מדיני של שיקום עזה תמורת הפירוז שלה מנשק. לפחות שאחרי שבעה שבועות של לחימה ו-72 הרוגים נעשה מהלך שימנע את הסבב הבא. אלא שנתניהו נמצא בכזה בידוד מדיני, שהוא לא הצליח להתניע את המהלך. אז זה נגמר בחמישה מיליארד דולר של תרומות לשיקום עזה בלי שאף אחד דיבר על הוצאת הנשק מידי החמאס ומניעת סבב הלחימה הבא.

נתניהו נכשל בהענקת בטחון לתושבי ירושלים.

אפילו את ירושלים, אפילו את סלע קיומנו הוא לא חיזק. העיר בוערת. יידי אבנים ובקבוקי תבערה הפכו לחלק מחיי אזרחיה היהודים, האחיזה שלנו בשכונות הערביות לא קיימת, פיגועי היחידים בעליה מתמדת, וכל מה שהוא עושה זה לקיים דיונים שהוא כבר קיים בעבר מפני שאין לו שום תוכנית.

נתניהו נכשל מול החיזבאללה – לישראל היתה מטרה איסטרטגית להחליש את חיזבאללה, והתוצאה היא ש-100 אלף טילים מכוונים אלינו מצפון, כולל טילים מתקדמים, מדויקים וארוכי טווח.

נתניהו נכשל בניהול היחסים מול רוסיה. מערכות טילי S-300 רוסים מתקדמים נמצאות בדרכן לאיראן, כוחות רוסים הולכים להתיישב בלטקנה שבסוריה, שזה אומר שחופש הפעולה של חיל האוויר הישראלי בסוריה ייפגע משמעותית.

נתניהו נכשל מול אירופה, שמובילה את תנועת החרם ואת הדה-לגיטימציה של ישראל.

למעשה, כל מדיניות החוץ שלו נכשלה, ובדרך הוא גם פירק את משרד החוץ ופיזר את הסמכויות שלו בין שישה שרים מסיבות פוליטיות צרות. וכמובן, נתניהו נכשל בניהול התהליך המדיני מול הפלשתינים. פעם אחת, פה, באוניברסיטה הזו, הוא העז לומר "שתי מדינות לשני עמים", ומאז הוא לא עשה כלום חוץ מלחזור בו מדי פעם ואז לחזור בו מזה שהוא חזר בו.

השורה התחתונה היא ברורה: נתניהו לא נותן לנו בטחון.

המדיניות שלו אינה מביאה בטחון. הוא גרם בשנים האחרונות רק נזק לבטחון. כפי שיודע כל מי שישב איתו בפורומים בטחוניים בכירים, אין לו שום דרך ושום רעיון איך לשפר את הבטחון לאזרחי מדינת ישראל. פחד הוא לא מדיניות. זריעת אימה וחרדות אינה מדיניות. יש לנו את צה"ל, הצבא החזק ביותר במזרח התיכון, הצבא המוסרי ביותר בעולם. יש לנו מדינה עם עוצמה פנימית ועם הצדקה היסטורית. הגיע הזמן להוביל ולא להיות מובלים.

זה יכול להיות אחרת. יכול להיות פה טוב יותר.

בישראל חיים האנשים המדהימים ביותר בעולם. יש לנו עוצמות של שכל יהודי ושל כוח פנימי שאין בשום מקום אחר. עם מנהיגות שונה, אנחנו יכולים להוביל מהלכים בלי לוותר על הבטחון. אנחנו יכולים לפעול כדי שיהיה פה טוב יותר מבלי שנזניח את חובתנו להיערך גם לאפשרויות הגרועות.

עם מנהיגות אחראית שיוודעת מה היא רוצה אפשר לשקם את היחסים עם ארצות הברית ועם העולם. אפשר לחזק את הבטחון. כדי שזה יקרה, אנחנו מציעים חזון מדיני אמיתי, כולל, שאינו מנסה להתחמק מן הסכסוך הישראלי ערבי, או לטעון שהזמן פועל לטובתנו כשהוא לא. כי מעל לכל - ומשפיע על הכל - המשך המצב הקיים מול הפלשתינים מאיים על עצם קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.

ישראל אינה יכולה להרשות לעצמה לנסות לבלוע אל קרבה 3.5 מיליון פלשתינים – בעזה וביהודה ושומרון. זה מאיים על כל מה שחשוב להמשך קיומה של המדינה היהודית: זה מאיים על הרוב היהודי בישראל, זה מאיים על האופי היהודי של מדינת ישראל, מאיים על המשך היותנו מדינה מערבית מתקדמת, מקשה עלינו להיאבק באיומי הטרור על גבולותינו. כי במוקדם או במאוחר – וכנראה שבמוקדם – יבואו אלינו הפלשתינים, בגיבוי מלא של העולם, ויגידו לנו, "הבנו, אתם לא באמת מתכוונים לתת לנו מדינה, אז תנו לנו להצביע. תנו לנו זכויות אזרחיות."

הם יתחילו בירושלים. בעלי תעודות הזיהוי הכחולות בירושלים יילכו להצביע לבחירות המוניציפאליות. תחשבו על תסריט האימים הזה: הם ילכו להצביע ולנו יהיה ראש עיר פלשתיני שאחראי על זמני התפילות בכותל המערבי.

ואחר כך הם יבקשו להצביע לכנסת. זאת התוכנית שלהם. כי הם יודעים שאם נגיד להם "לא", נפסיק להיות דמוקרטיה ויוציאו אותנו ממשפחת האומות. אם נגיד להם "כן", הם ילכו לקלפי והרשימה המשותפת לא תהיה 13 מנדטים היא תהיה 50 מנדטים וישראל תחדל להיות מדינה יהודית.

אבא שלי לא בא הנה מהגטו בשביל לחיות במדינה דו-לאומית. הוא בא הנה כדי לחיות בארץ היהודים. ואם לא ניפרד מהפלשתינים, יהדותה של ארץ ישראל עומדת בסכנה.

כדי למנוע זאת אנחנו צריכים ליזום, לא רק להתגונן. היוזמה שאנחנו מציגים – כמו כל יוזמה – תיתקל בספקנות ובנבואות שחורות, שכן הבעיה הגדולה של הסכסוך הישראלי-פלשתיני אינה מציאת הפתרון, אלא זה שאף אחד כבר לא מאמין שאפשר ליישם את הפתרון. הסיבה לכך היא שאנחנו מנסים לעשות שוב ושוב בדיוק את אותו דבר, בלי לנסות לשים על השולחן משהו חדש.

מאז הסכמי אוסלו, בתחילת שנות התשעים, היו כבר 11 סבבים של שיחות ישירות עם הפלשתינים. הייתי שותף-סוד לסבב האחרון, במסגרת תפקידי כחבר הקבינט הבטחוני וחבר בצוות המשא ומתן. זה היה תהליך עייף, של אנשים עייפים, החוזרים על דברים שכבר נאמרו.

התיאוריה האומרת ש"אין פרטנר" בצד הפלשתיני היא היום נחלת רוב אזרחי ישראל. זו תיאוריה שיש לה בסיס במציאות. קשה לא פעם להסביר לזרים את עוצמת השבר שעברנו, אנחנו הישראלים, אחרי ההתנתקות ב-2005.

עשינו כל מה שהעולם ציפה מאתנו: יצאנו מהשטח, פינינו ישובים, ובמקום לבנות בתי חולים ובתי ספר הפלשתינים בנו מנהרות טרור והחלו לירות טילים על ישראל. אחרי זה, משוכנעים רוב הישראלים שכל נסיגה היא הזמנה לטרור.

הפלשתינים מצידם מסתכלים על ההתנחלויות המקיפות את עריהם ואומרים לעצמם שזוהי הוכחה מבטון (תרתי משמע) לכך שהישראלים מעולם לא התכוונו לתת להם מדינה משלהם. ומה שמוסיף לחשדנות היא העובדה שהמזרח התיכון מתפרק ונבנה מחדש לנגד עינינו. גבולות משורטטים מחדש, מסגרות מדיניות שהיינו רגילים אליהן, אינן קיימות עוד.

אנחנו אומרים עדיין "סוריה", או "לוב" מתוך הרגל, אבל המדינות הללו, במתכונתן הקודמת, אינן קיימות כבר. הג'יהאד העולמי מתחזק, מלווה בתסיסה חברתית מתמדת. מול נסיבות אלה, מדינת ישראל מגלה נטיה מדאיגה להסתגר, לא ליזום, לחכות מבלי לדעת למה היא מחכה. דווקא מול ההתפרקות של המזרח התיכון, אנחנו צריכים לחשוב במונחים של ניצול הזדמנויות.

בעולם הערבי, וגם אצל הפלשתינים, יש גורמים שרוצים לשתף אתנו פעולה. אם לא נעשה משהו, אנחנו מזמינים על עצמנו התקפות. אסור לנו להגביל את המדיניות שלנו רק לאפשרויות הגרועות. אנחנו צריכים להגדיר לעצמנו חזון ברור, ואז לחתור למימוש. מי שאינו מגיב לשינויים, השינויים פונים נגדו.

חזון הוא הבסיס לקיומה של אומה. חזון מוביל אומות לשדה הקרב וגם לשולחן הדיונים. אנחנו לא יכולים להסתפק בהסתגרות והתגוננות, מפני שזה מעצים את את המתקפה עלינו. חזון הוא היכולת לבנות איסטרטגיה מול מציאות משתנה.

איסטרטגיית-העל של ישראל צריכה להיות לחתור להסדר איזורי שיוביל ליחסים נורמליים מלאים עם מדינות ערב ולהקמת מדינה פלשתינית מפורזת מנשק לצידה של מדינת ישראל. לשם צריך להוביל את מדינת ישראל. הפרדות מן הפלשתינים, שתותנה בסידורי בטחון נוקשים, תציל את האופי היהודי של מדינת ישראל. הפרדות כזו תאפשר לנו להיערך, יחד עם מדינות ערב המתונות, למול ארגוני הג'יהאד העולמי ובראשם דאע"ש, ולמול החשש שהסכם הגרעין עם איראן יאפשר לה להגביר את מאמציה להפוך למעצמת טרור איזורית.

במהלך השנה האחרונה אני מקדם את ההסדר האיזורי שיוביל לשינוי איסטרטגי במצבה של מדינת ישראל. הסדר איזורי ישקם את מעמדנו הבינלאומי, יביא ליחסים דיפלומטיים ומסחריים עם מרבית מדינות ערב, יביא לסיום הסכסוך עם הפלשתינים, ויהווה מכפיל כוח כלכלי ובטחוני

שיאפשר לנו לעצב לנו ולילדינו עתיד טוב הרבה יותר. תפיסה איזורית של פתרון הסכסוך משקפת גם את השינוי שחל באיזור וגם את הצורך והאפשרות לבנות קואליציות חדשות למול בעיות ישנות.

אנחנו צופים בהתקדמות של דעא"ש. מביטים על המתרחש בסוריה, בעיראק, בסיני, בתימן. הגיע הזמן לאפסן עמוק בארון את הקלישאה האומללה – כאילו הסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא הסיבה לכול מה שרע באזורנו. יותר ויותר גורמים בעולם הערבי מכירים בכך שזה לא נכון. ישראל צריכה לשלב כוחות עם הגורמים האלה.

לא רק עם מצרים וירדן, אלא גם עם מדינות כמו סעודיה, שנאבקות בשתי חזיתות – גם נגד הג'יהאד העולמי וגם נגד איראן. ישראל חולקת איתן היום אינטרסים שלא חלקנו איתן בעבר, גם מדינית וגם בטחונית. השינויים שעובר האיזור אינם תירוץ נוסף לשיתוק מדיני, אלא תמריץ נוסף לצאת לדרך. בניהול נכון, אפשר לגייס לתהליך את סעודיה, מצרים, ירדן, ואת מדינות המפרץ.

אחד הלקחים מסיבובי השיחות הקודמים הוא שבלי גיבוי מדיני כלל-ערבי, הפלשתינים במילא לא יכולים להגיע להסדר. כמה מהמדינות אלה יהיו ממילא חלק מכל הסדר ישראלי-פלשטיני עתידי, וזה יהיה כמעט לא-טבעי לא לערב אותן בתהליך. בלי מצרים לא יתכן פתרון אמיתי בעזה. בלי ירדן לא יתכן פתרון בבקעת הירדן. בלי סעודיה ומדינות המפרץ אי אפשר יהיה לממן את בנייתה של מדינה פלשתינית חדשה.

מטבע הדברים תשמש ארה"ב כנותנת החסות העיקרית לכל הסדר, אבל גם לרוסיה ולאיחוד האירופי תפקיד חשוב כמתווכים שיש להם מהלכים באיזור ויכולים לסייע בהמשך ביישום התהליך ובהטמעתו. הסדר איזורי ישנה את מעמדה הבינלאומי של ישראל ויפתח בפניה אפשרויות כלכליות בהיקפים שכל אזרח ישראלי ירגיש בכיסו. מלבד העובדה שכל העושר של מדינות המפרץ יפתח בפני הייצוא הישראלי, מדינות האיסלם כוללות מאות מיליוני צרכנים במדינות כמו אינדונזיה ומלזיה.

זה שוק גדול יותר מאירופה שמשווע לעסקים ישראלים. הם צריכים את הטכנולוגיה שלנו, את הפיתוחים שלנו במים, בחקלאות, באנרגיה. הסדר שיכלול אותם יקפיץ את התל"ג שלנו, את הייצוא, את ההכנסה לנפש.

אז איך יוצאים לדרך?

כינוסה של ועידה איזורית, כיריית הפתיחה להסדר איזורי כולל, היא הכלי הטקטי והפוליטי האפקטיבי ביותר להתנעת התהליך. הוועידה צריכה לקום על בסיס הצהרה משותפת שהיא תוביל להסדר איזורי. מסגרת הדיון בוועידה תהיה היוזמה הסעודית-ערבית מ-2002, שאושרה מחדש בוועידת ריאד ב-2007. היתרון ביוזמה הזאת הוא שהיא לא מדברת רק על הסדר עם הפלשתינים, אלא על יחסים נורמליים - מדיניים וכלכליים - עם העולם הערבי כולו. לא מדובר רק בשוק סחר, מדובר ביחסים דיפלומטיים, בשיתופי פעולה בענייני מים ואנרגיה, מדובר גם במאבק משותף נגד איראן וזרועות הטרור שלה. אפילו אם לא מסכימים עם כל מילה ביוזמה הסעודית – ויש בה גם סעיפים בעייתיים שאני לא יכול לקבל – מדובר ביוזמה חשובה שיכולה לשמש כמסגרת ראויה למשא ומתן. ישראל לא צריכה היתה להותיר אותה ללא שום תגובה במשך 13 שנה. חוסר התגובה הזה גורם לעולם לחשוב שאנחנו לא באמת מחפשים פתרון, אלא רק תירוצים לא להגיע להסדר.

למרות ההסתייגות שלנו מחלק מהסעיפים ראוי לברך את הסעודים על עבודה מקיפה ורצינית ועל הנכונות לקחת סיכון פוליטי ולנקוט עמדה פוזיטיבית מתוך רצון להוביל לסיום

הסכסוך. כאמור, יהיו סעיפים ופסקאות שנרצה לשנות במהלך המשא ומתן - אלא היוזמה היא המסגרת הנכונה לניהול השיחות. במילים אחרות, הצדדים מסכימים מראש על הדבר המרכזי: היפרדות שתוביל להתכנסות ישראלית לתוך גושי הישובים הגדולים, הגדרת סידורי הבטחון והקמת מדינה פלשתינית עצמאית ומפורזת מנשק. כדי להגיע להסדר, הוועידה תצטרך להוציא לדרך שני מסלולים שיתנהלו במקביל, בחסות אמריקאית: מסלול ישראלי-פלשתיני ישיר, ומסלול ישראלי-ערבי רב משתתפים.

אני לא אכנס כאן למבנה הטכני של הוועידה, אבל בין שני המסלולים יתקיים שולחן מרכזי, אדמינסטריטיבי, שיצרף גורמים שונים לשולחן הדו-צדדי לפי הנושא ולפי הצורך. שני המסלולים יטפלו בסוגיות המרכזיות הנמצאות על השולחן: שאלת הגבולות, שיקום עזה תמורת פירוק נשקו של החמאס, הכלכלה, ובעיקר סידורי הבטחון.

לתפיסתי, זהו הנושא שלגביו לא אסכים לשום פשרות: סידורי הבטחון יופעלו לפי benchmarks - אמות-מידה מדורגות. לא רק דירוג של לוח זמנים, אלא גם של מבחן ביצועים. אם הפלשתינים לא יעמדו בו, התהליך כולו ייעצר מיד. יש פה שני עקרונות יסוד שאסור לסטות מהם:

**הראשון** הוא שאסור לחזור על הטעות של עזה: המדינה הפלשתינית לא תהפוך לבסיס של טרור וטילים נגד ישראל. עלינו לשמור על התיאום הבטחוני הנוכחי, שמאפשר לנו לפעול בתוך הגדה כדי למנוע טרור נגד ישראל.

**השני** נובע מהראשון - בטחונה של ישראל אינו יכול להיות בידי אחרים. הוא חייב להיות בידי צה"ל ובידי צה"ל בלבד. לצה"ל יש את המסוגלות, את הטכנולוגיה ואת תוכניות העבודה שייתנו בטחון לאזרחי ישראל ואנחנו נשמר את היכולת להפעיל אותם בכל רגע נתון.

את נושא הוועידה האיזורית ניסיתי לקדם כבר בקבינט הבטחוני הקודם, לאחר שאבו מאזן החליט לדחות את יוזמת קרי במרץ 2014. התשובה של נתניהו וצוותו היתה שמנהיגים נפגשים רק אחרי שהצוותים המקצועיים סיכמו קודם מה תהיה התוצאה הסופית.

"אם זה המצב", שאלתי אותם, "בשביל מה צריך מנהיגים? הסכמות מראש אפשר אולי ליצור לגבי אמונות-מס או הסכמי מכס, אבל בשביל העניינים הגדולים, הגורליים, צריך בדיוק את זה - מנהיגים שמוכנים להכנס לחדר ולעשות את ההחלטות שאף אחד מלבדם לא יוכל לעשות." אני רוצה לטעון בפניכם טענה שהוכחה יותר מפעם אחת, ובכל זאת נתקלת בכל פעם מחדש בחומות של ספקנות, ציניות ואי-אמון: טענתי היא שמנהיגים עולמיים טועים פעם אחר פעם ביכולתם של עמים לקבל רעיונות חדשים. הם מניחים שעמיהם מקובעים יותר ממה שהם באמת, טיפשים יותר ממה שהם באמת, ומופעלים רק בידי שנאה ופחד ולא בידי תקווה ורצון לשינוי. ההיסטוריה הוכיחה שוב ושוב שזה אינו נכון. איש לא האמין שמהפיכה לא אלימה יכולה להביס כובש קולוניאלי עד שמהטמה גנדי הוכיח זאת, איש לא האמין שדה-קלרק ומנדלה ילחצו ידיים, איש לא האמין שגורבצ'וב אכן, "ישבור את החומה". שוב ושוב התברר שהמומחים, והפוליטיקאים, לא נתנו לעמים מספיק קרדיט.

הישראלים והפלשתינים מונהגים היום בידי אלה ששימור המצב הקיים הוא מפעל חייהם. כמו בנושא האיראני, גם פה, נתניהו אמר לנו שהפתרון המוצע הוא גרוע, אבל לא עשה את מה שמתחייב מתפקידו והציע פתרון אחר. אני מציע פה לעם ישראל דרך להגיע להסדר. זו לא דרך קלה, צריך לבצע אותה בזהירות רבה ולשמור על הבטחון בכל מחיר, אבל יש פה פתרון אמיתי ואפשרי והוא מציע התקדמות במקום יאוש, ואת העתיד במקום נסיגה אחורה. אני לא פוסל את הזהירות. זהירות היא מדיניות טובה שעוזרת לשמור על הקיום, והאנשים מהצד השני של השולחן הם לא בדיוק חסידי אומות עולם.

אבל צריך גם להיזהר מן הזהירות, מפני שיש שלב שבו היא הופכת לשיתוק. אחרי ששנים על גבי שנים מוכרים לנו שאין סיכוי ושום דבר לא ישתנה, אני מציע לכם גישה אחרת, שתוביל אותנו למקומות אחרים.

תרשו לי להזכיר לכם דוגמא שכולכם מכירים: ב-19 לנובמבר 1977 נחת בשדה התעופה בן גוריון, מטוס מצרי. למטה, על השטיח האדום, עמד וחיכה ראש הממשלה הישראלי דאז, מנחם בגין, איש המחנה הלאומי, איש ימין, אבל קודם כל מנהיג אמיתי שידע לקבל החלטות קשות. התזמורת החלה לנגן, הדלת נפתחה ומן המטוס הגיח נשיא מצרים, אנואר סאדאת. זה היה רגע דרמטי, תיאטרלי. קדמו לו מגעים חשאיים לא ארוכים, ורק עשרה ימים קודם הודיע סאדאת למועצת העם המצרי שהוא מתעתד לנסוע לירושלים. שר החוץ שלו התפטר במחאה על הצעד. יומיים קודם הזהירו הרמטכ"ל מוטה גור וראש אגף המודיעין הישראלי את הממשלה שמדובר בתרגיל ושסאדאת מסתיר כוונות תוקפניות. מאז עברו קרוב לארבעים שנה של הסכם אפקטיבי ששרד את כל תהפוכות האיזור. ארבעים השנים הללו נובעות מאותו רגע מעורר השראה. הרגע הזה איפשר לשני העמים, הישראלי והמצרי, להיחלץ מקבעון מחשבתי של עשרות שנים. הוא איפשר להם להבין איך ייראו חייהם אם יחתם הסכם שלום. מאותה נקודה ואילך, שתי ההנהגות, בשתי המדינות, קיבלו גיבוי ציבורי רחב ומלא לעשות פשרות ולהגיע להסכם. התברר שאם המנהיגים מוכנים להתנהל כמו מנהיגים, גם העמים יגיעו. אני מאמין בעם ישראל. אני מאמין בכוחו, בעוצמה הפנימית שלו, ביכולת שלו לעמוד באתגרים העומדים בפניו.

יש לי שלושה ילדים. אני מניח שלרובכם יש ילדים ונכדים. אנחנו לא יכולים להגיד לעצמנו שאם יש לנו אתגרים גדולים וקשים, אז הפתרון שלנו הוא שנפיל את זה עליהם. אנחנו חייבים לילדים שלנו יותר. אנחנו לא יכולים להוריש להם מדינה שכל שנה הולכת לסבב בעזה. שמלבנון מכוונים אליה מאות ואלפי טילים. שהבידוד הבינלאומי שלה הולך וגובר. אנחנו צריכים לעשות הכל כדי לא להוריש להם את הבעיות האלה. השליחות שלי, היא להביא את השינוי הזה. אני מקווה שאתם מרגישים אותו דבר, מפני שאתם לא צופים שיושבים ביציע באולם הקולנוע של חיינו. הבעיות שתיארת כאן כוללות אתכם. זה כולל את כל מי שאכפת לו, כל מי שמבין שכך זה לא יכול להמשך, כל מי שיודע שמגיע לנו יותר ממה שאנחנו מקבלים היום.

אנחנו יכולים להוביל שינוי יחד. אנחנו יכולים לכתוב את גורלנו. אנחנו צריכים להיענות לאתגר הזה ולבנות מדינה טובה יותר. אנחנו לא צריכים להתגונן מפני העתיד. אנחנו לא צריכים לפחד מפני העתיד או להתייחס אליו כאל איום. אנחנו צריכים ליצור אותו ולקבוע את גורלנו כמו ידנינו.

תודה רבה.